

Att möta Öst i Väst

U tvecklingen i Öst går med svindlande fart. Sådant som för ett par år sedan tillhörde romanernas värld händer nu dagligen. Det som igår var kontrarevolutionära idéer är idag accepterad politik.

Västvärlden står i många avseenden villrådig. Ett exempel är hur man skall ställa sig till alla inviter om kulturella, ekonomiska och politiska kontakter. En del manar till försiktighet. Kanske är Glasnost endast ett taktikspel för att få krediter och teknologi från Väst och där efter ta upp kampen igen med förnyade krafter? (Några ser till och med Glasnost som en jättelik *maskirovka*, krigslist) i skydd av vilken Sovjetimperiet förbereder ett militärt överfall på det godtrogna Västerlandet. I det följande bortser vi från denna extrema ståndpunkt; en *maskirovka* av denna dignitet syns vara en väl riskabel metod.)

Andra hävdar att det nu gäller att på alla sätt understödja de goda krafter som vill omskapa Sovjetunionen till ett öppnare och därmed mindre farligt samhälle. Glasnost måste därför mötas med öppenhet från Väst. Till vilket de mer misstänksamma invänder att ett öppnare och ekonomiskt starkare Sovjet inte nödvändigtvis behöver vara mindre farligt och att avspänning regelmässigt leder till att Väst sänker garden först.

Denna tvehågsenhet är inte ny. Nixon och Kissinger ville genom ekonomiska förbindelser knyta ett skyddsnet runt Sovjetunionen som skulle stärka freden i avvaktan på Sovjetsystemets förändring. Reaktionen mot denna politik kom när USA tyckte sig finna att det i stället var Väst som blev beroende av Öst (gasledningsprojektet) och att Europa var berett

till appeasement för att bevara avspänningen. *Detente* blev så ett fult ord i USA.

1978 hävdade "Economist", som alltid i balanserad ton, att Väst måste fortsätta att hålla en militär gard för att avskräcka de dåvarande sovjetiska ledarna från äventyrligheter, men att göra detta på ett sådant sätt att man inte trängde in de framtida ledarna i samma hörn som de gamla. Och, omvänt, att sträcka fram handen till samarbete med det nya ledarskiktet utan att släppa garden mot det gamla.

Nu är tydligen de nya männen i ledningen. Men de är omgivna av det gamla gardet, agerar i det gamla systemet, och man har alla skäl att misstänka att de fortfarande är kommunister.

Det andra problemet gäller resultatet av de ökade kontakterna i Sovjetimperiet. De kan leda till ett accelererande sönderfall, kaos, till internationell kris och kanske ökade krigsrisker. Måste vi då inte prioritera realpolitik och stabilitet före ideologi och frihet. Gärna mänskliga rättigheter i Öst men inte till priset av minskad trygghet för oss.

Uppenbarligen finns det två goda realpolitiska skäl för att vara återhållsam i kontakterna österut: vi får inte bli lurade och vi får inte lura folken i Öst till oöverlagda handlingar.

Frågan är dock om inte realpolitiken redan tappat kontakten med verkligheten. För att börja med det första argumentet: Om ryssarna helst vill ha ekonomiska framsteg utan att förändra systemets grundvalar (vilket är troligt) och om detta är teoretiskt möjligt (vilket det kanske är i begränsad utsträckning och på kort sikt), då har de redan tillgång till det som behövs. Inga banker har nekat dem krediter,

teknologi tillhandahålls av industrispioner eller skrupelfria firmor i Väst. Inga giviga kapitalister säger nej till bolsjeviker om de får en chans att komma in på den väldiga sovjetmarknaden.

Det finns ingen anledning att Väst genom kulturell och politisk pryddhet ger Sovjetunionens puritaner chansen att köpa bara det rep de skall hänga kapitalismen i, utan att öppna marknaden för all den politiska pornografi som hotar systemet.

Men för att inte farhågorna om en sänkt gard skall besannas, måste Västerlandets representanter uppträda med en självsäkerhet och klart deklarerad tro på den egna ideologin. Detta är viktigt, icke minst för att hindra regimerna i Öst att använda kontakterna för att legitimera sitt eget system. Vi får inte skämmas för och skrämmas från att hävda demokratiska idéer. Det vill säga en hållning som är tvärt emot den som den svenska socialdemokratin intog för bara några år sedan, när borgerliga politiker och debattörer anklagades för korstågsanda.

Länderna utanför Sovjetimperiet måste också även framgent inse att den egna

militära styrkan inte inte står i motsats till avspänningen. Det vill säga en hållning som är tvärt emot den som Sverige företrädde i INF-frågan, där den svenska linjen om den fått genomslag skulle ha lett till att vi idag haft 1000 sovjetiska INF mot Västs noll.

Men en ideologisk offensiv från Väst kan naturligtvis påskynda sönderfallet i Öst. Därmed är vi inne på det andra problemet, som emellertid redan torde vara av akademisk karaktär. Sovjetsystemet är i dagens värld så fyllt av självmotsägelser att det kommer att falla förr eller senare. Västvärldens blotta existens är en orsak till sönderfallet (men det finns förvisso fler sprängkrafter än åsynen av marknadsekonomiska framsteg i omvärlden och av demokratiska friheter). Självklart finns det risker för freden i en sådan process. Men kanske är riskerna störst om krafterna däms upp nu och dammbrottet blir desto våldsammare sedan. Kanske också mesta möjliga öppenhet från Väst som svar på Glasnost kan minska möjligheten att i den ofrånkomliga krisen för sovjetsystemet utmåla Väst som en ondskefull fiende.